

ความพร้อมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าของวัยทำงานตอนต้น เขตสุขภาพที่ 6 ประเทศไทย

Readiness to Quit E-Cigarette Use Among Early Working-Age Adults in Health Region 6, Thailand

ปิ่นกมล สมพิริวงศ์^{1*}, บุษงา ชัยสุวรรณ², พีร วงศ์อุปราช³, ชญานิษฐ์ ตระกูลพิพัฒน์³
Pinkamon Sompeewong^{1*}, Bu-nga Chaisuwan², Peera Wongupparaj³, Chayanit Trakulpipat³

¹สถาบันพระบรมราชชนก คณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์

วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี

²คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

³คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Praboromarajchanok Institute, Faculty of Public Health and Allied Science,
Sirindhorn College of Public Health, Chonburi

²School of Communication Arts and Management Innovation,
National Institute of Development Administration (NIDA)

³Faculty of Psychology, Chulalongkorn University

*Correspondence to: pinkamon@scphc.ac.th

Received: Jun 19, 2026 | Revised: Jul 9, 2026 | Accepted: Jul 21, 2026

บทคัดย่อ

การสูบบุหรี่ไฟฟ้าในวัยทำงานตอนต้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่องค์ความรู้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้ายังมีจำกัดโดยเฉพาะในเขตสุขภาพที่ 6 การวิจัยแบบภาคตัดขวางนี้ ศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า และความพร้อมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า เก็บข้อมูลจากผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าอายุ 18–29 ปี จำนวน 220 คน สุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็นร่วมกับการชักชวนแบบลูกโซ่ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติไคสแควร์ การถดถอยโลจิสติกแบบทวิ และการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าพร้อมกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.00) อายุ 20–24 ปี (ร้อยละ 50.00) มีรายได้ $\leq 10,000$ บาทต่อเดือน (ร้อยละ 72.30) สูบบุหรี่ไฟฟ้าบ่อยหรือเป็นประจำ (ร้อยละ 78.20) เพศสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($X^2=6.58$, $p=0.01$, Cramér's $V=0.18$) โดยเพศหญิงมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าต่ำกว่าเพศชาย (Adjusted OR=0.35, 95% CI=0.16–0.76, $p=0.01$) การรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าโดยรวมค่อนข้างสูง (Mean=3.82, SD=1.25) เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรทั้งหมดเพศยังคงมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ โดยเพศหญิงมีการรับรู้สูงกว่าเพศชาย ($b=0.41$, 95% CI=0.07–0.74, $p=0.02$; $R^2=0.11$) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.30) ยังไม่คิดจะเลิกสูบบุหรี่ และไม่พบปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมใดสัมพันธ์กับความพร้อมในการเลิก ($p>0.05$) สรุปได้ว่าเพศเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและการรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า การพัฒนามาตรการหรือกิจกรรมส่งเสริมการเลิก

บุหรี่ไฟฟ้าควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ รวมถึงบูรณาการปัจจัยเชิงจิตวิทยาและพฤติกรรมตามแบบจำลอง TTM ร่วมกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม

คำสำคัญ: บุหรี่ไฟฟ้า, ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม, พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า, ความพร้อมในการเลิกบุหรี่, วัยทำงานตอนต้น

Abstract

E-cigarette use has increased among early working-age adults, yet evidence on socioeconomic factors associated with its use remains limited, particularly in Health Region 6, Thailand. This cross-sectional study examined the associations of socioeconomic factors with e-cigarette use, perceptions of cessation messages, and readiness to quit. Data were collected from 220 e-cigarette users aged 18–29 years using non-probability and snowball sampling. Descriptive statistics, chi-square test, binary logistic regression, and multiple linear regression were performed, with $p < 0.05$ as the criterion for statistical significance. Most participants were female (60.0%), aged 20–24 years (50.0%), had a monthly income of $\leq 10,000$ baht (72.3%), and reported frequent or regular e-cigarette use (78.2%). Gender was significantly associated with the frequency of e-cigarette use ($\chi^2=6.58$, $p=0.01$, Cramér's $V=0.18$). Female participants had lower odds of frequent e-cigarette use than males (Adjusted OR=0.35, 95% CI=0.16–0.76, $p=0.01$). Perceptions of e-cigarette cessation messages were relatively high overall (Mean=3.82, SD=1.25). After adjustment for all variables, females had significantly higher perception scores than males ($b=0.41$, 95% CI=0.07–0.74, $p=0.02$; $R^2=0.11$). Most participants (67.3%) were not considering quitting e-cigarette use, and no socioeconomic factors were significantly associated with readiness to quit ($p>0.05$). Gender was the only socioeconomic factor associated with both e-cigarette use and perceptions of cessation messages. Future cessation interventions should account for gender differences and incorporate psychological and behavioral factors from the TTM, as well as socioeconomic factors.

Keywords: E-cigarettes, socioeconomic factors, E-cigarette use, readiness to quit, early working-age adults

บทนำ

ปัจจุบันมีผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าทั่วโลกกว่า 100 ล้านคน หลายประเทศพบการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในเยาวชน สูงกว่าผู้ใหญ่หลายเท่า สะท้อนว่าบุหรี่ไฟฟ้า

เป็นช่องทางการเสพติดนิโคตินของคนรุ่นใหม่⁽¹⁾ จึงเป็นความท้าทายของระบบสาธารณสุขทั่วโลก ดูเหมือนเยาวชนและวัยทำงานตอนต้นมีความ

คล้ายตามกลยุทธ์ทางการตลาดกลายเป็นผู้บริโภค รายใหม่⁽²⁾ ในประเทศไทยพบการสูบบุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในเพศชายอายุ 18-26 ปี^(3,4) บุหรี่ไฟฟ้า จึงไม่ได้จำกัดเฉพาะเยาวชนแต่ขยายตัวเข้าสู่วัย ทำงานตอนต้นด้วย

ประชาชนไทยส่วนหนึ่งมีความเข้าใจว่าบุหรี่ ไฟฟ้ามีความปลอดภัยมากกว่าบุหรี่มวน⁽⁵⁾ ประกอบ กับรูปลักษณะที่ทันสมัยจึงนำมาใช้ทดแทนหรือใช้ ควบคู่กับบุหรี่มวนมากขึ้น⁽²⁾ นอกจากนี้เครือข่าย ทางสังคมยังมีบทบาทสำคัญต่อการเริ่มสูบบุหรี่ ไฟฟ้าและการคงพฤติกรรมสูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง เยาวชนไทยที่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้า มีโอกาสสูบบุหรี่ไฟฟ้าสูงกว่าเยาวชนที่ไม่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^(6,7) พฤติกรรมสูบบุหรี่ไฟฟ้ามิได้เป็นผลจากการ ตัดสินใจส่วนบุคคลแต่เชื่อมโยงกับโครงสร้างและ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมด้วย วัยทำงานตอนต้น เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากการศึกษาสู่การประกอบ อาชีพ ต้องเผชิญกับการปรับตัวทั้งด้านอาชีพ รายได้ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ⁽⁸⁾ จึงมีความเสี่ยงต่อ การพึ่งพานิโคตินจากบุหรี่ไฟฟ้าซึ่งส่งผลต่อสุขภาพ ในระยะยาว ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้าน เศรษฐสังคมกับการสูบบุหรี่ไฟฟ้ามีความแตกต่าง กันตามบริบทของแต่ละประเทศ ระยะแรกผู้มี รายได้และการศึกษาสูงทดลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า มากกว่าเนื่องจากใช้เป็นเครื่องมือช่วยเลิกบุหรี่มวน แต่ระยะหลังกลับพบแนวโน้มการสูบบุหรี่ไฟฟ้าเพิ่ม ขึ้นในผู้รายได้ต่ำซึ่งน่าจะเป็นผลจากราคาที่เข้าถึง ได้ง่ายขึ้นและกลยุทธ์การตลาด⁽⁹⁾ ในประเทศไทย พบว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในระบบมีการสูบบุหรี่ ไฟฟ้าสูงกว่าผู้ที่จบการศึกษา^(3,4) ผู้ที่มีสถานภาพ หย่า หม้าย หรือแยกกันอยู่กับคู่สมรส สูบบุหรี่ ไฟฟ้ามากกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสหรืออยู่ร่วมกับ

คู่ครอง ซึ่งอาจเป็นผลจากรูปแบบการดำเนินชีวิต และความกดดันทางสังคมที่แตกต่างกัน⁽¹⁰⁾ หลาย ประเทศพบว่าเพศชายสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่าเพศ หญิง⁽¹¹⁾ อย่างไรก็ตามการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยด้านเศรษฐสังคมกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ไฟฟ้าในวัยทำงานตอนต้นยังจำกัด

บุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยเป็นผลิตภัณฑ์ห้าม นำเข้า ครอบครอง จำหน่าย และมีการควบคุมบุหรี่ ไฟฟ้าในสถานศึกษาแต่ผลลัพธ์ยังไม่ชัดเจน⁽¹²⁾ และ การควบคุมในวัยทำงานตอนต้นซึ่งอยู่นอกเหนือ การกำกับดูแลของสถานศึกษายังมีข้อจำกัด⁽¹³⁾ ผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในภาวะลักลอบใช้จึงมักไม่เปิดเผยพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้า และวัยทำงาน ตอนต้นเป็นแรงงานสำคัญของประเทศหากไม่มี มาตรการช่วยเหลือที่เหมาะสมอาจนำไปสู่ภาวะโรค และการสูญเสียคุณภาพแรงงานในระยะยาว⁽⁹⁾

แบบจำลองทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Transtheoretical Model: TTM) ถูกนำมาใช้ในการ ออกแบบมาตรการช่วยเหลือสูบบุหรี่ โดยจำแนก การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่เป็นลำดับ ขึ้น ได้แก่ ระยะไม่คิดเลิก ระยะที่เริ่มคิดเลิก ระยะ ที่เริ่มเตรียมเลิก ระยะลงมือเลิก และระยะคงสภาพ การเลิก ผู้สูบบุหรี่ในแต่ละระยะจะมีความพร้อม เลิกบุหรี่และความต้องการการสนับสนุนที่แตกต่าง กัน⁽¹⁴⁾ การจำแนกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตาม แบบจำลอง TTM และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความ สัมพันธ์กับการเปลี่ยนพฤติกรรมจะเป็นประโยชน์ ต่อการออกแบบมาตรการหรือกิจกรรมส่งเสริม ผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าให้เข้าสู่ระยะเตรียมเลิกและลงมือ เลิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁽¹⁵⁾ งานวิจัยเกี่ยวกับบุหรี่ ไฟฟ้าในประเทศไทยยังจำกัดอยู่ในกลุ่มนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษา และมุ่งเน้นสำรวจทัศนคติ ความเชื่อ หรือเจตคติต่อการเลิกบุหรี่ไฟฟ้ามากกว่า

การจำแนกระยะความพร้อมเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าตามแบบจำลอง TTM^(6,13) แม้จะมีงานวิจัยประยุกต์ใช้แบบจำลอง TTM กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในผู้ใหญ่⁽¹⁶⁾ แต่ยังไม่พบการนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทวัยทำงานตอนต้นของประเทศไทย ข้อมูลความพร้อมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้ารวมถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามแบบจำลอง TTM จึงไม่ชัดเจน

ข้อความเตือนสุขภาพบนซองบุหรี่มวนและสื่อรณรงค์ต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มการรับรู้ความเสี่ยง กระตุ้นความตระหนักถึงอันตราย และสร้างแรงจูงใจให้เลิกสูบบุหรี่มวน นำไปสู่การกำหนดให้แสดงข้อความเตือนสุขภาพบนซองบุหรี่ตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 ในประเทศไทย⁽¹⁷⁾ แต่บุหรี่ไฟฟ้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องห้ามจึงไม่มีระบบการกำกับดูแลฉลากหรือข้อความเตือนในลักษณะเดียวกันกับบุหรี่มวน⁽¹²⁾ งานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าส่วนใหญ่ประเมินการรับรู้ข่าวสารทั่วไปหรือแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าในภาพรวม ซึ่งหากเชื่อมโยงองค์ความรู้เกี่ยวกับการรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้ากับปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมได้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับระยะความพร้อมในการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าของแต่ละบุคคล

เขตสุขภาพที่ 6 ครอบคลุมพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงซึ่งมีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดึงดูดประชากรกลุ่มอายุ 18-29 ปีให้เข้ามาศึกษาและประกอบอาชีพในพื้นที่ ทั้งในภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และสถาบัน การศึกษา แม้กลุ่มวัยดังกล่าวจะมีความเสี่ยงต่อการเริ่มต้นและการคงพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่การวิจัยเกี่ยวกับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทย

ส่วนใหญ่กลับรวมพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงไว้กับภาคกลาง โดยไม่ได้แยกวิเคราะห์เป็นการเฉพาะ จากช่องว่างองค์ความรู้ทั้งด้านพื้นที่ศึกษาและปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าดังกล่าว จึงนำมาศึกษาความพร้อมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าของวัยทำงานตอนต้น เขตสุขภาพที่ 6 ประเทศไทย

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม พฤติกรรม การสูบบุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า และความพร้อมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าของวัยของวัยทำงานตอนต้นในเขตสุขภาพที่ 6
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า กับความพร้อมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าของวัยของวัยทำงานตอนต้นในเขตสุขภาพที่ 6

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจภาคตัดขวาง โดยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า และความพร้อมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าของกลุ่มวัยทำงานตอนต้นในเขตสุขภาพที่ 6

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ที่กำลังสูบบุหรี่ไฟฟ้า มีอายุระหว่าง 18-29 ปี อาศัยอยู่ในเขตสุขภาพที่ 6 ระหว่างวันที่ 1 กันยายน 2567 ถึง 30 พฤศจิกายน 2567 การครอบคลุมของบุหรี่ไฟฟ้ามีความผิดตามกฎหมาย ประกอบกับการวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่มุ่งสำรวจความชุกของการสูบบุหรี่ไฟฟ้า จึงคำนวณขนาดตัวอย่างโดยพิจารณา

ความเพียงพอของแบบจำลองทางสถิติแทนการใช้สูตรที่อิงจำนวนประชากรทั้งหมด กำหนดจำนวนตัวแปรในแบบจำลองการถดถอยโลจิสติกและเชิงเส้นพหุคูณมี 4 ตัว คือ เพศ อายุ รายได้ และสถานภาพสมรส แบบจำลองการถดถอยโลจิสติกกำหนดสัดส่วน 15 เหตุการณ์ต่อหนึ่งตัวแปรอิสระ (Events per variable; EPV)⁽¹⁸⁾ และกำหนดสัดส่วนผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าที่มีพฤติกรรมพึ่งพานิโคตินเท่ากับ 0.33⁽¹⁹⁾ คำนวณตัวอย่างได้เท่ากับ 181 ราย ซึ่งมีจำนวนเพียงพอสำหรับแบบจำลองเชิงเส้นพหุคูณที่ต้องใช้จำนวนตัวอย่างขั้นต่ำ 82 ราย⁽²⁰⁾ เพิ่มจำนวนตัวอย่างประมาณร้อยละ 20 เพื่อป้องกันการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือตอบแบบสอบถามซ้ำซ้อน รวมจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้เท่ากับ 220 ราย

เกณฑ์คัดเข้า ได้แก่ ผู้ที่อาศัยในเขตสุขภาพที่ 6 อายุระหว่าง 18-29 ปี สูบบุหรี่ไฟฟ้าในระยะเวลา 30 วันที่ผ่านมา สามารถอ่านและตอบแบบสอบถามภาษาไทยได้ด้วยตนเอง และยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เกณฑ์คัดออก ได้แก่ ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วนตามแบบสอบถาม หรือตอบแบบสอบถามซ้ำ

การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง เข้าถึงผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าที่ไม่มีกรอบประชากรชัดเจนด้วยวิธีลูกโซ่⁽²¹⁾ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตั้งต้นที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์จากจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด สมุทรปราการ ปราจีนบุรี สระแก้ว จังหวัดละ 2 คน ประกอบด้วย เพศชาย 1 คน เพศหญิง 1 คน จากนั้นกลุ่มตัวอย่างจะส่งต่อแบบสอบถามผ่านเครือข่ายผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าที่รู้จัก

เครื่องมือวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ประเมินการพึ่งพานิโคตินจากความถี่ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า⁽²²⁾ ดัดแปลงแบบประเมินจากแนวคิดดัชนีความหนักของการสูบบุหรี่ จำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ สูบบุหรี่ไฟฟ้าทุกวัน สูบบุหรี่ไฟฟ้าสัปดาห์ละ 4-5 ครั้ง สูบบุหรี่ไฟฟ้าสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง และสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นครั้งคราว

ส่วนที่ 3 การรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า⁽²³⁻²⁵⁾ ประเมินคะแนนการรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า จำนวน 40 ข้อความ ครอบคลุมมิติสุขภาพ ครอบครัว ความคาดหวังของสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และความเชื่อมั่นในแนวทางการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า แบบประเมินใช้มาตราส่วน Likert 6 ระดับ ที่ 0 ถึง 5 โดยที่ 0 หมายถึง ไม่รู้สึกอยากเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าเลย และ 5 หมายถึง รู้สึกอยากเลิกบุหรี่ไฟฟ้ามากที่สุด

ส่วนที่ 4 ความพร้อมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า⁽¹⁴⁾ ประยุกต์ใช้แบบจำลองทราเนอ (TTM) โดยประเมินเฉพาะ 3 ระยะแรกเท่านั้น ได้แก่ ระยะที่ไม่คิดเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ระยะที่เริ่มคิดเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า และระยะที่เริ่มเตรียมเลิกบุหรี่ไฟฟ้า

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าดัดแปลงจากแนวคิดดัชนีความหนักของการสูบบุหรี่⁽²²⁾ ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าวบรวมและพัฒนาจากการส่งเสริมการเลิกบุหรี่มวนในเยาวชนและผู้ใหญ่วัยทำงานตอนต้น^(24,25) ความพร้อมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าประยุกต์ใช้แบบจำลองทราเนอ⁽¹⁴⁾ ดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จำนวน 3 คน คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ≥ 0.5 และทดสอบความเที่ยงภายใน (Cronbach's alpha) ได้ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างได้รับการชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ กระบวนการ

โดยย่อ ระยะเวลา ประโยชน์ ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และสิทธิในการปฏิเสธหรือยุติการร่วมวิจัย กลุ่มตัวอย่างส่งต่อแบบสอบถามผ่านเครือข่ายผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าที่รู้จักจนกว่าจะครบจำนวน 220 ราย โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 กันยายน 2567 ถึง 30 พฤศจิกายน 2567

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ทางสถิติดังนี้

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมของผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้า วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า วิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า และความพร้อม

ตารางที่ 1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมของผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้า (n=220)

ลักษณะ		จำนวน (ร้อยละ)
เพศ	ชาย	88 (40.0)
	หญิง	132 (60.0)
อายุ(ปี)	≤19	83 (37.7)
	20–24	110 (50.0)
	25–29	27 (12.3)
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)	≤10,000	159 (72.3)
	10,001–20,000	52 (23.6)
	>20,000	9 (4.1)
สถานภาพสมรส	โสด	139 (63.2)
	มีแฟน/คู่รัก	70 (31.8)
	สมรส	11 (5.0)
พฤติกรรมพึ่งพานิโคติน	ใช้บ่อย/ประจำ	172 (78.2)
	ใช้ครั้งคราว	48 (21.8)

ในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า วิเคราะห์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-square) การถดถอยโลจิสติกแบบทวิ (Binary Logistic Regression) และการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าพร้อมกัน (Multiple Linear Regression)

จริยธรรมการวิจัย โครงการนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หมายเลขโครงการ ECNIDA 2024/0126

ผลการศึกษา

ผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าจำนวน 220 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.00 มีอายุระหว่าง 20–24 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 72.30 สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 63.2 พึ่งพานิโคตินโดยใช้บุหรี่ไฟฟ้าบ่อยหรือใช้ประจำ คิดเป็นร้อยละ 78.2 ดังตารางที่ 1

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า พบว่ากระจายตัวอยู่ในกลุ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าทุกวัน ร้อยละ 35.00 สูบบุหรี่ไฟฟ้าสัปดาห์ละ 4-5 ครั้ง ร้อยละ 43.18 สูบบุหรี่ไฟฟ้าสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ร้อยละ 16.82 สูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นครั้งคราว ร้อยละ 5.00 เพื่อให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเพียงพอต่อการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกและโมเดลมีความเสถียรขึ้นจึงปรับลดเหลือ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีการใช้บุหรี่ไฟฟ้าบ่อยหรือใช้ประจำ และกลุ่มที่ใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นครั้งคราว ผลการศึกษา พบว่า เพศเป็นปัจจัยทางสังคม

ประชากรเพียงตัวแปรเดียวที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2=6.58$, $p\text{-value}=0.01$) เพศหญิงใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นครั้งคราวในสัดส่วนสูงกว่า ในขณะที่เพศชายมีแนวโน้มใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างต่อเนื่องหรือเป็นประจำมากกว่าเพศหญิงอย่างชัดเจน โดยมีขนาดอิทธิพลต่ำถึงปานกลาง (Cramer's $V=0.18$) สำหรับอายุ รายได้ และสถานภาพสมรส ไม่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม (n=220)

ตัวแปร	ใช้บ่อย/ประจำ จำนวน (ร้อยละ)	ใช้ครั้งคราว จำนวน (ร้อยละ)	χ^2	p-value	V	ความสัมพันธ์
เพศ			6.58	0.01*	0.18	น้อย
ชาย	77 (87.5)	11 (12.5)				
หญิง	95 (72.0)	37 (28.0)				
อายุ (ปี)			0.35	0.84	0.04	น้อยมาก
≤19	66 (79.5)	17 (20.5)				
20-24	86 (78.2)	24 (21.8)				
25-29	20 (74.1)	7 (25.9)				
รายได้ (บาท)			0.93	0.63	0.07	น้อยมาก
≤10,000	125 (78.6)	34 (21.4)				
10,001-20,000	39 (75.0)	13 (25.0)				
>20,000	8 (88.9)	1 (11.1)				
สถานภาพสมรส			0.74	0.69	0.06	น้อยมาก
โสด	107 (77.0)	32 (23.0)				
มีแฟน/คู่รัก	57 (81.4)	13 (18.6)				
สมรส	8 (72.7)	3 (27.3)				

* $p\text{-value} < 0.05$

ผลวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบทวิ แสดงผลที่สอดคล้องกัน พบว่าเพศเป็นปัจจัยด้าน เศรษฐสังคม เพียงตัวแปรเดียวที่มีความสัมพันธ์ และสามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยเพศชายมี

แนวโน้มใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างต่อเนื่องหรือเป็นประจำ มากกว่าเพศหญิง ขณะที่เพศหญิงมีพฤติกรรม การสูบบุหรี่ไฟฟ้าต่ำกว่าเพศชาย 0.35 เท่า (Adjusted OR=0.35, 95% CI: 0.16-0.76, p-value=0.01) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การถดถอยโลจิสติกแบบทวิของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า (n=220)

ตัวแปร	Adjusted OR	95% CI	p-value
เพศหญิง (เทียบกับชาย)	0.35	0.16-0.76	0.01*
อายุ (ต่อปี)	0.97	0.85-10.10	0.63
รายได้ (ต่อ 10,000 บาท)	0.87	0.50-1.51	0.63
มีแฟน/คู่รัก (เทียบกับโสด)	1.12	0.53-2.35	0.77
สมรส (เทียบกับโสด)	1.26	0.24-6.70	0.79

* p-value < 0.05

การรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม คะแนนเฉลี่ยการรับรู้โดยรวมค่อนข้างสูง (Mean=3.82, SD=1.25) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนระหว่างกลุ่มประชากร พบว่า เพศ อายุ รายได้ และสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับคะแนนการรับรู้ข้อความ

ส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.05 ทุกตัวแปร) ผู้ที่มีแนวโน้มรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าสูงกว่า ได้แก่ เพศหญิง อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 19 ปี รายได้ ≤ 10,000 บาท และสถานภาพโสด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนการรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าจำแนกตามปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม (n=220)

ตัวแปร	Mean (SD)	สถิติ	p-value
เพศ ^๓		t = -2.59	0.01*
ชาย	3.56 (1.35)		
หญิง	4.00 (1.16)		
อายุ (ปี) ^๔		F = 8.45	0.00*
≤19	4.10 (1.04)		
20-24	3.83 (1.29)		
25-29	2.93 (1.36)		
รายได้ (บาท) ^๕		F = 6.13	0.00*
≤10,000	3.97 (1.17)		
10,001-20,000	3.58 (1.34)		
>20,000	2.66 (1.45)		

ตัวแปร	Mean (SD)	สถิติ	p-value
สถานภาพสมรส ^ข		F = 5.66	0.00*
โสด	3.91 (1.22)		
มีแฟน/คู่รัก	3.84 (1.23)		
สมรส	2.62 (1.32)		

* p-value < 0.05; ^ก ใช้ t-test (ยืนยันด้วย Mann-Whitney U, p = 0.011), ^ข ใช้ One-way ANOVA (กลุ่มอายุใช้ Welch's ANOVA เนื่องจากความแปรปรวนไม่เท่ากัน)

เมื่อวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ แบบนำตัวแปรเข้าพร้อมกัน พบว่าเพศเป็นปัจจัยอิสระเพียงตัวแปรเดียวที่ยังคงมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า โดยเพศหญิงมีการรับรู้สูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของคะแนนการรับรู้ข้อความช่วยเลิกบุหรี่ไฟฟ้าได้ร้อยละ 11 ($R^2=0.11$) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าพร้อมกันของคะแนนการรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า (n=220)

ตัวแปร	b	95% CI	p-value
เพศหญิง (เทียบกับชาย)	+0.41	0.07–0.74	0.02*
อายุ (ต่อปี)	-0.06	-0.13–0.00	0.06
รายได้ (ต่อ 10,000 บาท)	-0.08	-0.36–0.20	0.56
มีแฟน/คู่รัก (เทียบกับโสด)	+0.05	-0.30–0.40	0.79
สมรส (เทียบกับโสด)	-0.78	-1.65–0.09	0.08

* p-value < 0.05

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้า พบว่ากระจายตัวอยู่ในระยะที่ไม่คิดเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 67.30 ระยะที่เริ่มคิดเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 32.30 และระยะที่เริ่มเตรียมเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 0.50 เพื่อให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเพียงพอต่อการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกและโมเดลมีความเสถียรขึ้นจึงปรับ

ลดเหลือ 2 กลุ่ม จำแนกเป็นกลุ่มที่เริ่มคิดเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าหรือเตรียมเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า และกลุ่มที่ไม่คิดเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ และสถานภาพสมรส ไม่มีความสัมพันธ์และไม่สามารถทำนายความพร้อมในการเลิกบุหรี่ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มตัวอย่างนี้ ดังตารางที่ 6-7

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ความพร้อมในการเลิกบุหรี่สำหรับระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม (n=220)

ตัวแปร	เริ่มคิด/เตรียมเลิก จำนวน (ร้อยละ)	ไม่คิดเลิก จำนวน (ร้อยละ)	χ^2	p-value	V	ความสัมพันธ์
เพศ			0.63	0.43	0.06	น้อยมาก
ชาย	32 (36.4)	56 (63.6)				
หญิง	40 (30.3)	92 (69.7)				
อายุ (ปี)			0.43	0.81	0.04	น้อยมาก
≤19	25 (30.1)	58 (69.9)				
20–24	38 (34.5)	72 (65.5)				
25–29	9 (33.3)	18 (66.7)				
รายได้ (บาท)			1.80	0.41	0.09	น้อยมาก
≤10,000	48 (30.2)	111 (69.8)				
10,001–20,000	20 (38.5)	32 (61.5)				
>20,000	4 (44.4)	5 (55.6)				
สถานภาพสมรส			0.50	0.78	0.05	น้อยมาก
โสด	44 (31.7)	95 (68.3)				
มีแฟน/คู่รัก	25 (35.7)	45 (64.3)				
สมรส	3 (27.3)	8 (72.7)				

ตารางที่ 7 การถดถอยโลจิสติกแบบทวิของความพร้อมในการเลิกบุหรี่ (n=220)

ตัวแปร	Adjusted OR	95% CI	p-value
เพศหญิง (เทียบกับชาย)	0.82	0.45–1.48	0.51
อายุ (ต่อปี)	0.96	0.85–1.09	0.54
รายได้ (ต่อ 10,000 บาท)	1.56	0.96–2.55	0.08
มีแฟน/คู่รัก (เทียบกับโสด)	1.16	0.62–2.15	0.65
สมรส (เทียบกับโสด)	0.57	0.11–2.99	0.50

วิจารณ์

ผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าช่วงอายุ 18-29 ปี ที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20–24 ปี รายได้ ≤10,000 บาท สถานภาพโสด มีพฤติกรรมใช้บุหรี่ไฟฟ้าบ่อยหรือประจำ การพบเพศหญิงสูงกว่าเพศชายซึ่งแตกต่างจากบาง

งานวิจัยอาจเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในปัจจุบันที่สัดส่วนเพศหญิงและเพศชายมีความใกล้เคียงกัน⁽²⁶⁾ การสุ่มแบบลูกโซ่ที่อาศัยเครือข่ายทางสังคมอาจได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเอนเอียงตามโครงสร้างเครือข่ายซึ่งเป็นข้อจำกัด

ของการวิจัยเชิงสำรวจในกลุ่มประชากรแฝง⁽²⁷⁾ การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพศหญิงมีสัดส่วนการไม่ได้เรียนหนังสือสูงกว่าเพศชาย นำไปสู่ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับที่สูงกว่าเพศชาย การสูบบุหรี่ไฟฟ้าจึงอาจเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่เพศหญิงเลือกปฏิบัติเมื่อเผชิญความเครียด สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าส่วนใหญ่มีรายได้ $\leq 10,000$ บาท⁽²⁶⁾ วัยทำงานตอนต้นซึ่งมีรายได้ไม่สูงสามารถเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าได้อาจเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายในการสูบบุหรี่ไฟฟ้าลดลง สอดคล้องกับการศึกษาในระยะหลังที่พบว่ามีการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นในกลุ่มเศรษฐกิจต่ำ⁽⁸⁻⁹⁾ ประกอบกับผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าได้ง่ายขึ้นโดยซื้อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ร้อยละ 64.60 และซื้อผ่านเว็บไซต์ร้อยละ 47.10⁽²⁸⁾ บุหรี่ไฟฟ้าจึงไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้สูงเท่านั้น

เพศสามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยทำงานตอนต้นที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศชายสูบบุหรี่ไฟฟ้าบ่อยหรือใช้ประจำซึ่งมีแนวโน้มพึ่งพานิโคตินค่อนข้างสูง ขณะที่อายุ รายได้ และสถานภาพสมรสไม่พบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์ห่อถักจะพบความสัมพันธ์ของเพศ อายุ และรายได้ กับพฤติกรรมพึ่งพานิโคตินในงานวิจัย แต่อีกหลายวิจัยกลับไม่พบความสัมพันธ์ ทั้งนี้อาจเป็นผลจากบริบทของประชากรที่แตกต่างกัน⁽²⁹⁾

เพศ อายุ รายได้ และสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้า

พร้อมกันโดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรพบเพียงเพศเท่านั้นที่ยังมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความสัมพันธ์ที่พบในขั้นต้นน่าจะเกิดจากความแปรปรวนร่วมระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม เนื่องจากอายุน้อยมักสัมพันธ์กับรายได้ที่ต่ำ และมักมีสถานภาพโสด สอดคล้องกับแนวคิดของแบบจำลองทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งอธิบายว่าลักษณะพื้นฐานของบุคคลมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ขณะที่การรับรู้ข้อมูลสุขภาพและการตระหนักถึงความเสี่ยงเป็นองค์ประกอบของกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม⁽¹⁴⁾ เพศหญิงมีแนวโน้มดูแลสุขภาพแสวงหาข้อมูล และประมวลผลข้อความด้านสุขภาพได้ดีกว่า ขณะที่เพศชายมีแนวโน้มตอบสนองต่อข้อความที่เน้นความเสี่ยงทางสังคมและการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนมากกว่า^(30,31) แม้แบบจำลองจะอธิบายความแปรปรวนของคะแนนการรับรู้ได้เพียงร้อยละ 11 แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ต่อการให้คำปรึกษาและส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าโดยเฉพาะเพศหญิงที่รับรู้ได้ดีกว่าเพศชาย⁽³⁰⁾ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ≤ 19 ปี รับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าดีกว่ากลุ่มอายุอื่น สอดคล้องกับการวิจัยสื่อสารสุขภาพต่อต้านบุหรี่ไฟฟ้าผ่านสื่อดิจิทัลในกลุ่มเยาวชนสหรัฐอเมริกาที่พบว่า การสื่อสารต่อต้านบุหรี่ไฟฟ้ามีประสิทธิภาพในกลุ่มอายุน้อย⁽³¹⁾

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าและไม่สามารถทำนายความพร้อมดังกล่าวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนใหญ่ยังไม่คิดเลิกบุหรี่ไฟฟ้าซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยในกลุ่มอายุ 15-34 ปีที่พบว่าส่วนใหญ่ไม่เคยพยายามเลิกบุหรี่ไฟฟ้า อีกทั้งยังพึงพอใจต่อในรสชาติกลิ่น ความสะดวกของการใช้งาน และราคาของบุหรี่ไฟฟ้า ผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้ามี

อันตรายน้อยกว่าบุหรี่มวน ทั้งยังพึงพอใจต่อการ
ใช้บุหรี่ไฟฟ้าเสริมสร้างภาพลักษณ์อีกด้วย⁽²⁸⁾ ด้วย
เหตุนี้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมอาจไม่ใช่ปัจจัยหลักที่
ส่งผลต่อความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ปัจจัยเชิงจิตวิทยา เช่น การพึ่งพานิโคติน การรับรู้
ความเสี่ยง ความเชื่อด้านสุขภาพ และแรงจูงใจใน
การเลิกตามแบบจำลองทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมอาจจะส่งผลต่อความพร้อมในการเลิก
สูบบุหรี่ไฟฟ้าได้ดีกว่า⁽³²⁾

ข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษากาตตขวางเป็นการเก็บข้อมูล ณ
ช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้นอาจยังไม่สามารถสรุปความ
สัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แท้จริงได้ ประกอบกับการสุ่ม
ตัวอย่างแบบลูกโซ่เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชากร
แฝงอาจทำให้กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะคล้ายคลึงกัน
สูงกว่าความเป็นจริง จึงอาจจำกัดความสามารถใน
การอ้างอิงผลไปยังประชากรผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าทั้งหมด
ในเขตสุขภาพที่ 6

ข้อเสนอแนะ

นอกจากมาตรการควบคุมทางกฎหมาย
ควรมีนโยบายสร้างการรับรู้ในลักษณะสร้างแรง
จูงใจหรือเชิญชวนให้รักสุขภาพผ่านสื่อช่องทาง
ออนไลน์ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเลิกบุหรี่ไฟฟ้าใน
เพศหญิง สำหรับเพศชายซึ่งมีการพึ่งพานิโคตินสูง
กว่าประกอบกับรับรู้ข้อความส่งเสริมการเลิกบุหรี่
ไฟฟ้าต่ำกว่าหน่วยบริการสาธารณสุขจึงควรให้
ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร
และเนื่องจากการสื่อสารผ่านข้อความไม่เพียงพอ
ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จึงควรดำเนินการ
ร่วมกับการบำบัดทางการแพทย์ตามพฤติกรรม
การสูบบุหรี่ไฟฟ้า ทั้งนี้การศึกษาเชิงคุณภาพอาจ

จะช่วยให้ทราบลักษณะข้อความที่เหมาะสมกับ
แต่ละเพศ และการศึกษาตัวแปรทางจิตวิทยาจะ
ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผลได้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. WHO global report on trends in prevalence of tobacco use 2000–2024 and projections 2025–2030 [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2025 [cited 2025 Aug 3]. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240116276>
2. World Health Organization; STOP. Tobacco and nicotine industry tactics addict youth for life [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2024 May 23 [cited 2025 Jul 1]. Available from: <https://www.who.int/news/item/23-05-2024-tobacco-and-nicotine-industry-tactics-addict-youth-for-life>
3. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สสช. เผยผลสำรวจสถานการณ์การสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของประชากร พ.ศ. 2567 [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ; 2568 [เข้าถึงเมื่อ 3 ม.ค. 2569]. เข้าถึงได้จาก: https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/upload_file/2025/20250409164220_93878.pdf
4. Sakboonyarat B, Poovieng J, Jongcherd chotrakul K, Hempatawee N, Hatthachote P, Mungthin M, et al. Emerging trends and determinants of electronic

- cigarette use among young Thai men, 2022–2024. *BMC Public Health* 2025; 25(1):3842. doi:10.1186/s12889-025-24962-9
5. กรมสุขภาพจิต. ผลสำรวจสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 64 พบคนไทยสูบบุหรี่ไฟฟ้าเกือบ 8 หมื่นคน ไม่ใช่ 2 ล้านกว่าคนตามที่กล่าวอ้าง [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต; 2564 [เข้าถึงเมื่อ 10 ก.พ. 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=31161>
 6. ภัทรวรินทร์ ภัทรศิริสมบุญรณ์, โยธกานต์ แก้วกลม, ปวีณา เทพรักษ์, รุสส์ดา สะมะแอ, หทัยรัตน์ ทับทิม, วัชรารณณ์ แนนอน. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษาสถาบันแห่งหนึ่ง จังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิชาการนอร์ทเทิร์น* 2567; 11(4):45-58.
 7. Ruanphet K, Luangubol J, Klangkarn S. Determinants of electronic cigarette use among vocational students in Buriram province, Thailand: an examination of behavioral and environmental influences. *J Public Health Dev.* 2025; 23(1):72–86. doi:10.55131/jphd/2025/230106
 8. Gagné T, Brown J. Socio-economic distribution of e-cigarette use among recent former regular smokers and current smokers at ages 25–26 in England. *Addiction.* 2021; 116(6):1548–57. doi:10.1111/add.15345
 9. Adebisi YA. Socioeconomic disparities in e-cigarette use: patterns, mechanisms, and equity implications. *Curr Addict Rep.* 2026; 13(1):11. doi:10.1007/s40429-026-00716-4
 10. Phan L, Wen KY, Kim HJ, Barta JA, Juon HS. Sociodemographic and psychosocial characteristics of e-cigarette ever-use: U.S. HINTS 6 Survey. *Prev Med Rep.* 2025; 55:103113. doi:10.1016/j.pmedr.2025.103113
 11. Pan L, Morton J, Mbulo L, Dean A, Ahluwalia IB. Electronic cigarette use among adults in 14 countries: A cross-sectional study. *EClinical Medicine.* 2022; 47:101401. doi:10.1016/j.eclinm.2022.101401
 12. Phetphum C, Keeratisiroj O, Prajongjeep A. Perception of e-cigarette control policies and education in schools on increased legal knowledge, harm perception, susceptibility and e-cigarette use among students in Thailand: a cross-sectional classroom-based survey. *Tob Induc Dis.* 2024; 22:94. doi:10.18332/tid/187840
 13. Vichayanrat T, Chidchuangchai W, Karawekpanyawong R, Phienudomkitlert K, Chongcharoenjai N, Funkiat N. E-cigarette use, perceived risks, attitudes, opinions of e-cigarette policies, and associated factors among Thai university students. *Tob Induc Dis.* 2024; 22:74. doi:10.18332/tid/186536
 14. Raihan N, Cogburn M. Stages of Change Theory. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2023 Mar 6. PMID: 32310465.

15. Cahill K, Lancaster T, Green N. Stage-based interventions for smoking cessation. *Cochrane Database Syst Rev*. 2010; (11):CD004492. doi:10.1002/14651858.CD004492.pub4
16. Martinasek M, Tamulevicius N, Gibson-Young L, McDaniel J, Moss SJ, Pfeffer I, et al. Predictors of vaping behavior change in young adults using the transtheoretical model: a multi-country study. *Tob Use Insights*. 2021; 14:1179173X20988672. doi:10.1177/1179173X20988672
17. กระทรวงสาธารณสุข. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับหีบห่อผลิตภัณฑ์ยาสูบและผลิตภัณฑ์ยาสูบประเภทบุหรี่ซิการ์ต พ.ศ. 2564 [อินเทอร์เน็ต]. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 157 ง; 2564 ก.ค. 14: หน้า 16-25 [เข้าถึงเมื่อ 23 พ.ค. 2568]. เข้าถึงได้จาก: <https://ddc.moph.go.th/uploads/files/13120210714150247.PDF>
18. Peduzzi P, Concato J, Kemper E, Holford TR, Feinstein AR. A simulation study of the number of events per variable in logistic regression analysis. *J Clin Epidemiol*. 1996; 49(12):1373-9.
19. Seeherunwong A, Tipayamongkhogul M, Angsukiattitavorn S, Muangsakul W, Singkhon O, Junda S, et al. Association between socioecological factors and electronic cigarette use among Thai youth: an institution-based cross-sectional study. *BMJ Open*. 2023; 13(7):e069083. doi:10.1136/bmjopen-2022-069083
20. Green SB. How many subjects does it take to do a regression analysis? *Multivariate Behav Res*. 1991; 26(3): 499-510.
21. Ting H, Memon MA, Thurasamy R, Cheah JH. Snowball sampling: a review and guidelines for survey research [Editorial]. *Asian Journal of Business Research* 2025; 15(1):1-15. doi:10.14707/ajbr.250186
22. Heatherton TF, Kozlowski LT, Frecker RC, Rickert W, Robinson J. Measuring the heaviness of smoking: using self-reported time to the first cigarette of the day and number of cigarettes smoked per day. *Br J Addict*. 1989; 84(7):791-9.
23. Avery RJ, Kalaji M, Niederdeppe J, Mathios A, Dorf M, Byrne S, et al. Perceived threat and fear responses to e-cigarette warning label messages: results from 16 focus groups with U.S. youth and adults. *PLoS One*. 2023; 18(6):e0286806. doi:10.1371/journal.pone.0286806
24. Yang F, Yang S. Effects of moral frames within vaping prevention messages on current smokers' support for electronic cigarette regulations. *J Health Commun*. 2023; 28(7):412-24. doi:10.1080/10810730.2023.2217104

25. Wu J, Benjamin EJ, Ross JC, Fetterman JL, Hong T. Health messaging strategies for vaping prevention and cessation among youth and young adults: a systematic review. *Health Commun.* 2025; 40(3):531-49. doi:10.1080/10410236.2024.2352284
26. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. มิติหญิงชายในบริบทสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ; 2568.
27. Ting H, Memon MA, Thurasamy R, Cheah JH. Snowball sampling: a review and guidelines for survey research. *Asian J Bus Res.* 2025; 15(1):1-15. doi:10.14707/ajbr.250186
28. Chankaew T, Baiya P, Chinwong D, Yoodee V, Chinwong S. Electronic cigarettes in Thailand: behaviour, rationale, satisfaction, and sex differences. *Int J Environ Res Public Health.* 2022; 19(14):8229. doi:10.3390/ijerph19148229
29. Kundu A, Sanchez S, Seth S, Feore A, Sutton M, Sachdeva K, et al. Evidence update on e-cigarette dependence: a systematic review and meta-analysis. *Addict Behav.* 2025; 163:108243. doi:10.1016/j.addbeh.2024.108243
30. Toll BA, Salovey P, O'Malley SS, Mazure CM, Latimer A, McKee SA. Message framing for smoking cessation: the interaction of risk perceptions and gender. *Nicotine Tob Res.* 2008; 10(1):195-200. doi:10.1080/14622200701767803
31. MacMonegle A, Bennett M, Speer JL, O'Brien EK, Pitzer L, Jaarsma A, et al. Evaluating The Real Cost digital and social media campaign: longitudinal effects of campaign exposure on e-cigarette beliefs. *Nicotine Tob Res.* 2024; 26 Suppl 1:S19-26. doi:10.1093/ntr/ntad185
32. Sayed SH, Gushgari OA, Elgzar WTI. Predicting smoking cessation stages: an insight from the transtheoretical model using a cross-sectional approach among adults in Saudi Arabia. *Healthcare (Basel).* 2024; 12(23):2343. doi:10.3390/healthcare12232343